

libertijn

99

Humanistisch jeugd-
en jongerenblad

redactie-adres:
Willem Barentszstraat 57
Utrecht

postgiro: 13.82.77.7

redactie:
Lies Bartels
Hans van Weely

eindredactie:
Leon de Smet
Marie Westeneng

grafische verzorging
Peter van Eck van der
Sluijs

abonnementsprijs:
f 7,25 per jaar
(voor donateurs méér)

losse nummers 75 cent

advertentietarief
op aanvraag

2e jaargang nr. 4
april 1968

verschijnt maandelijks

”

Papegaaien 1

Van de familie der papegaaien, die wel meer dan 600 soorten telt, zijn het vooral de parkieten, die zich bij de mensen gewild maken door kleur, vorm, manieren en gemakkelijke teelt in gevangenschap. Duizenden jaren geleden reeds vormden zij een attractie; het uit Indië terugkerende leger van Alexander de Grote at de tongen, terwijl de beruchte Romeinse verkwister Heliogabalus zijn leeuwen ermee voerde. De prijs van een sprekende parkiet overtrof in het oude Rome de prijs van een slaaf. Ovidius en Horatius vonden een papegaai waardig genoeg om te worden bezongen en bovenvermelde Heliogabalus zette zijn gasten dikwijls een gerecht van papegaaienkoppen voor.

We mogen aannemen, dat men onder Nero slechts Indische soorten kende. Later werden ook Afrikaanse ingevoerd en reeds ten tijde der kruistochten hingen zij in de huizen van adel en goeode burgerij.

Wie zich voor deze zaken interesseert, vindt in figuurlijke zin steeds papegaaien op zijn pad; het vormt een bewijs dat het mensdom vanouds voor deze vogels belangstelling aan de dag legde. In lang vervlogen tijden brachten de bewoners van de bosgebieden aan de Inka's ara-veren bij wijze van belasting. De Inka-kultuur, voortgebracht door de vroegere Indiaanse heersers over Peru (plus-minus 1000-1533) stond op een hoge trap van beschaving en de laatste vorst verloor rijk en leven aan de Spaanse veroveraars. Er is een verhaal, volgens hetwelk een vlucht papegaaien Amerika hielp „ontdekken” (het is nooit ontdekt, het was er al); Pinzou, de begeleider van Columbus, had er bij herhaling op aangedrongen de koers der schepen te wijzigen. Deze inspiratie dankte Pinzou, zoals de beroemde Van Humboldt schreef in zijn „Kosmos”, aan een troep papegaaien, die hij 's avonds zuidwestwaarts had zien vliegen om ergens aan land te gaan slapen. Als deze geschiedenis waarheid bevat, heeft deze troep vogels beslist over de eerste kolonisatie c.q. de oorspronkelijke vermenging van germaanse en romaanse mensenrassen.

Met vriendelijke deelneming,
Antonio Rûeck, graficus

Papegaaien 2

De eerste ontdekkers vonden in Amerika telkens papegaaien in en voor de hutten van de inboorlingen. Columbus voerde hen mee op zijn triomftocht door de straten van Sevilla en toen de spanjolen onder Nicuesa en Hojeda in 1509 het dorp Yurbaco bij de landengte van Panama trachtten te overrompelen, ver raadden de tamme papegaaien in de boomtoppen de komst der vijanden, zodat de dorpelingen bijtijds in het oerwoud konden verdwijnen.

Spelende Indiaanse kinderen hebben altijd papegaaien, parkieten en apen bij zich.

Inmiddels hadden tal van nieuwe en destijds volkomen onbekende soorten hun weg naar de oude wereld gevonden, vooral toen in 1498 de weg rondom de Kaap was ontdekt, en daarmee tevens Indië en Australië.

De thuisblijvers in de verre kleine steden van het vaderland, de stille geleerden en de liefhebbers bij hun rariteiten-kabinetten (deze bestaan ook nu nog), die vol verwachting naar de retourvloot met haar gevederde en andere wonderen uitkeken, konden toen al met een boek toen al de papegaaien — zo goed en zo kwaad het tenminste ging — determineren, want de eerste

verhandeling erover was geschreven in 1599 door Aldrovandi, doch er staan slechts veertien soorten in. In latere jaren verscheen nog meer literatuur en daaronder waren uitermate kostbare uitgaven, zoals die van Levaillant, Gold, Elliot e.a., welke slechts in het bezit zijn van rijke bibliofielen en musea. Het is overigens niet verwonderlijk, dat kunstenaars zich voelden aangetrokken tot deze verbijsterende kleurenpracht.

De verzorging, ja zelfs alleen maar het in leven houden van deze vogels uit warme landen moet in de gouden eeuw stellig heel wat hoofdbrekens hebben gekost. Men beschikte toen nog geenszins over de kennis en ervaring, wetenschap en geneesleer van tegenwoordig; ook duurde de overtocht op de schepen te lang en zal slechts door de sterksten overleefd zijn.

Deze dieren staan vanouds in aanzien wegens hun spraaktalent, maar er bestaat hierin veel individueel onderscheid; de ene lorre leert vlug, de andere langzaam en de derde niets, doch wie zich voortdurend met zijn beschermeling bezighoudt en veel geduld kan opbrengen bij het onderricht, bereikt het meeste.

Vlijt en leergierigheid komt er echter ook aan te pas. Het voortreffelijke geheugen wat papegaaien bezitten, komt hen zeer te stade; zij bewaren ontvangen indrukken jarenlang, waarbij de beweeglijkheid der tong hen het nabootsen van de menselijke stem aanzienlijk vergemakkelijkt.

De meeste dieren waarmee men zich bemoeit en die men met toegenegenheid behandelt, sluiten zich bij hun verzorger aan en wat de veelal intelligente papegaaien betreft, deze leren huisgenoten en vreemden, mannen en vrouwen, vriend en vijand, zeer goed van elkaar te onderscheiden. Meermalen werd bemerkt, dat mannelijke vogels zich tot dames voelen aangetrokken en omgekeerd.

Met vriendelijke deelneming,
Antonio Rûeck, graficus

Papegaaien (slot)

Wie eenmaal bij een papegaai het spreek- en imiteringstalent heeft ontwikkeld, beleeft veel plezier aan zo'n aardige huisgeenoot, ook al kan deze niet de gehele geloofsbelijdenis zonder haperen opzeggen, zoals van een super-praatvaar wordt beweerd, die een kardinaal voor de destijds zeer hoge som van ongeveer honderd thaler (ongeveer 12000 hedendaagse guldens) verwierf. Een ander reciteerde de hele dag verzen uit de koran en werd door de mohammedanen in Pakistan zelfs heilig verklaard.

Het genoegen dat wij aan het gepraat en gebabbel beleven, wordt vaak wreed verstoord door een oorverdovend gekrijs, hetgeen wijst op opwinding en agitatie.

Men heeft — vooral in Engeland — herhaaldelijk geslaagde proeven genomen met het inburgeren van vrijgelaten papegaaien; zij hebben er meermalen genesteld, maar werden door de bevolking niet voldoende met rust gelaten.

De proeven lukten het beste bij Buxton, die begon met een gedurende 20 jaar in gevangenschap levende Amazonepapegaai de vrijheid te hergeven. De hele zomer bleef hij in de buurt en keerde pas tegen de winter weer terug. De volgende lente werden de proefnemingen op groter schaal voortgezet en slaagden volkomen. Zelfs in de strenge winter van 1867/68 bleven de vogels buiten en het was een merkwaardige ondervinding toen bleek, dat papegaaien uit Afrika en Brazilië, parkieten uit Indië en Australië niets van vorst en sneeuw hadden te lijden.

Zij kwamen op de bezittingen van Buxton meermalen tot broeden en kregen er evengoed jongen als in het oerwoud der keerkringen.

Jammer dat de omwonende bevolking er steeds op uit was de bonte fladderaars te vangen of te schieten, zodat de aardigheid er tenslotte afraakte.

Ook in hun eigenlijke vaderland worden deze vogels vervolgd, zowel om de veren en konsumptie, als wegens de niet onaanzienlijke schade, die zij aanrichten in tuinen en plantages. Deze worden soms in zeer grote zwermen bezocht, en kunnen totaal verwoest worden, want evenals apen vernielen ze vaak meer dan ze verslinden. Van onrijp fruit plegen de vogels alleen de zachte pit te eten, zodat men zich kan voorstellen welke schade hierbij wordt aangericht.

De voortplanting valt in de maanden, welke met ons voorjaar overeenstemmen, en het schijnt bewezen, dat alle soorten een band voor het leven hebben en jegens elkaar een trouwe afhankelijkheid aan de dag leggen. Een parkietensoort heet dan ook: Les Inséparables!

Grotere vogels broeden eens per jaar en leggen dan 2 eieren; kleinere broeden 2 à 3 maal per jaar en leggen per broedsel 3 tot 10 eieren.

Deze eieren zijn rond, glad van schaal en wit van kleur, doch die der kakatoes vertonen een opvallend langgerekte vorm. Men vindt de nesten in boom-, aarde- en rotscholten, doch ook in oude gebouwen, pagodes en grafmonumenten.

Van in de vrije natuur levende papegaaien wordt de gemiddelde levensduur op 25 jaar geschat. Bij een goede verzorging bereiken zij in de kooi een veel hogere leeftijd. Er zijn in onze geschiedenis exemplaren, die meer dan een eeuw oud zijn geworden. Het is bijna niet te geloven, wat de beroemde ornitoloog Alexander von Humboldt vertelt van een vloeiend sprekende papegaai, die niemand kon verstaan. Eindelijk kwam men tot de merkwaardige ontdekking, dat hij de taal sprak van de Aturen-indianen, een volkomen uitgestorven volk, waarvan de laatste resten ongeveer veertig jaar tevoren werden aangetroffen.

Een andere bejaarde vogel was de Australische Cocky Bennet, die op 125-jarige leeftijd stierf, waarvan de laatste 100 jaar goed bewezen kon worden.

Bij zijn dood was hij nagenoeg naakt en kaal, maar nog uitermate spraakzaam en opgewekt.

Hiermede ben ik aan het eind gekomen van mijn verhaaltje over de typische vertegenwoordigers uit de vogelwereld; ik hoop, dat het gesmaakt heeft en tot schrijvens.

Met vriendelijke deelneming,
Antonio Rüeck, graficus

DE ONVOLTOOIDE MENS

De mens is er trots op, dat hij rechtop loopt: zijn gang onderscheidt hem van alle andere viervoetige dieren.

Het is waar dat enkele apensoorten zich ook wel op twee benen voortbewegen, maar toch niet altijd lang achtereen, daar het voor hen blijkbaar bijzonder inspannend is.

Misschien verkeren deze apen in een bepaalde overgangstoestand, die de mens ook heeft doorgemaakt toen hij leerde lopen.

Hoewel dit niet meer dan een veronderstelling is, wordt ze ge-

steund door enkele feiten: in de anatomie heeft men kunnen aantonen, dat de mens niet alleen in een vroeger stadium op „quatre pattes” heeft gelopen, maar dat hij zelfs nog bezig is te leren zich haaks t.o.v. de aardbol te bewegen; m.a.w. de overgangstoestand is voor hem nog niet afgelopen.

Onmetelijke tijdsruimten zijn verstreken sinds hij zich begon op te richten, maar gemakkelijk gaat die houding hem nog steeds niet af, en het is goed aan hem te zien, dat hij de neiging heeft het bovenlichaam te laten zakken. Amerikaanse en Franse research hebben volkomen bevestigd, dat de steeds met schep-pen bezig zijnde natuur (zij heeft er miljarden jaren over gedaan om de aarde bewoonbaar dan wel onbewoonbaar te maken; waarom zou zij met de veel jongere mens zo gauw klaar zijn?) nog niet gereed is met de bouw en verbouwing van de mens.

Dit grotendeels tot diens schade, althans zolang de werkzaamheden duren. Want allerlei moeilijkheden (o.a. liesbreuken, appendix met of zonder perforatis; n.b. niet bij de prijs inbegrepen) zijn het gevolg van de tussenperiode.

Wel heeft het bekken zich langzamerhand zodanig verbreed, dat het de nieuwe belastingswijze, waarbij de gehele druk van de bovenste ledematen op de heupen neerkomt, beter kan verdragen, hoewel een volkomen aanpassing nog lang niet is bereikt. Blijkbaar is de mens niet alleen geestelijk doch ook lichamelijk nog lang niet af.

Zijn embryo laat duidelijk zien, dat de organen van borstkas en buikholte nog juist zo zijn geplaatst als ze toen waren bestemd voor een schepsel, dat op vier poten en met een hangende buik zijn weg zou moeten gaan, maar hierin moet zonder twijfel verandering komen, wanneer eerst het skelet geheel op de nieuwe indeling is ingericht.

En aan deze inrichting wordt blijkbaar gewerkt: ons bottenstelsel is bezig het aantal wervels en ribben steeds kleiner te maken, waardoor de voorzijde van het lichaam verkort en dus het „haakslopen” vergemakkelijkt zal worden. Vooral wanneer de buikribben zouden verdwijnen, zouden de organen van het onderlichaam ruimte krijgen voor een zijwaartse verplaatsing en de buik meer naar achteren komen te liggen.

Het valt niet te ontkennen, dat deze veranderingen in ons plaats vinden. Volgens onze begrippen gebeurt dit uiterst langzaam, maar zo eenvoudig als het lijkt is het nu ook weer niet. Als er een aantal ribben verdwijnen, moeten er voor sommige spieren nieuwe aanhechtingspunten gevonden worden en ook aan de bloedvaten en het zenuwstelsel zal het een en ander gedaan moeten worden. Er valt dus nog heel wat aan ons te sleutelen.

Een inzicht dat ons, zo lang wij nog „in de maak” zijn, tot bescheidenheid kan stemmen.

Met vriendelijke deelneming,
Antonio Rüeck, graficus

Als we ooit in staat willen zijn van een vlinder te houden, zullen we voor een paar rupsen moeten zorgen!

Antoine de Saint-Eupéry

De lichte onvoldaanheid die iedere kunstenaar voelt als hij een werk heeft voltooid, legt de kiem voor een nieuw werk.

A.R.

HET NATURISME

Het is erg interessant om op te merken, welke duidelijke overeenkomsten er bestaan tussen een humanist en een naturalist. Beide gaan uit van een volledige mens, d.w.z. van een mens met oneindig veel mogelijkheden, die zoveel mogelijk ten volle ontplooid zouden moeten worden. Diskriminatie is ook voor de naturalist een duidelijk verwerpelijke zaak, wanneer allerlei mensen uit de meest uiteenlopende milieus bij elkaar komen op een naturalisten-terrein, dan blijken al gauw alle uiterlijke verschillenkenmerken weg te vallen. Het verschil tot een wezenlijk verschil, dat dieper ligt, dus verschil in karakter, bekwaamheid, intelligentie en vooral eerlijkheid, want een naturalist houdt volstrekt niet van verborgen zaken. Het naturalisme stelt de mens centraal in zijn natuurlijke relatie met zichzelf, zijn medemens, de flora, de fauna, de hele natuur en zij vergeten daarbij geenszins de cultuur. Zeer vele naturalisten zijn cultuur-genietters. Hiertegenover stellen zij een grotere ontplooiing van de mens met de natuur, zodat cultuur en natuur bij en in de mens een evenwicht bereiken.

Maar wat is nu precies dat naturalisme? Ik zal proberen het u duidelijk te maken aan de hand van een gesprek, dat wij hadden met Jaap Egmond en andere leden van naturalistenverenigingen. Naturalisten zijn niet zomaar „blote mensen”, die alleen op mooie zomerdagen wat in de zon op en neer lopen. Het zijn mensen, die de wereld weer woonbaar maken, zoals het vroeger was, voordat de cultuur zijn ook negatieve vruchten had afgeworpen. Nemen wij onze woonsituatie. Onze woningen zijn maar al te vaak nauwe hokjes, omstoomd door vieze walmen van het ons zo lieve otootje, uitlaatgassen maken onze muren zwart. Het hele leven echter dreigt zich af te spelen in hokjes. Er bestaan speciale hokjes om te wonen, te slapen, te werken, te bidden(?), te kopen enz. Ook ons denken speelt zich af in hokjes. Deze hokjes zijn dan kant en klare gedachtetjes die ons zonder meer worden voorgeschoteld door de opvoeding. Het gevaar hiervan is, dat we menen te weten: zo moet het; dit is goed, dat is fout. Wat stelt het naturalisme hier nu tegenover?

„Die naturalisten willen terug naar de natuur”, zo hoort men wel eens zeggen. Ze zouden dan de klok terug willen draaien. Dit alles is echter niet de bedoeling van het naturalisme. Het biedt in de eerste plaats een mentale verzorging. Het wil de mens ertoe brengen bewust te worden van zijn leven. Zich ervan bewust te worden wat hij doet, wanneer hij een blikje soep koopt en dit daarna eet. De naturalist wil iedereen weer de weg wijzen naar de natuur, waaruit wij verdwaald blijken te zijn. In deze natuur heeft ieder mens zijn plaats. De zon schijnt voor iedereen en overal tegelijk. Het is eigenlijk onzin dat de mens slechts op bepaalde plaatsen en op slechts bepaalde delen van de huid men deze zon op zich mag laten inwerken, terwijl toch ieder ervan zou kunnen genieten. Het is bovendien nog erg gezond voor het lichaam ook. Men wil niet **terug** naar de natuur maar weer midden in de natuur. Hiervoor hoeft men niet naar het strand van Zandvoort, waar de mensen door opeenhoping het strand muf maken, en waar alleen de otoo nog een plekje in de natuur krijgt, onder een boom in het gras.

De naturalist zoekt de volkomen rust en vrijheid in gebondenheid en vooral natuurlijke verbondenheid met zijn omgeving. Met de lucht en het water, met de planten en de dieren. Dat dit ons wat te bieden heeft en ons (ook al houden wij niet van de natuur) boeit blijkt vaak alleen maar wanneer wij ons volledig aan de werkelijkheid van het natuurlijke overgeven. Er bestaat in

Nederland geen naturalistenstrand. Daarom moet men zich tevreden stellen met de eigen terreinen op vaak de mooiste plekken in het land. Het naakt zijn op deze terreinen geeft een zo grote bevrijding, dat deze opweegt tegen alle vermoeienissen en beslommingen van het leven. Men zwemt er zonder broek, deze „natte dweil om je lijf” kan alle plezier in het spelen met water bederven. Het direct in contact zijn met lucht en wind geeft een grotere weerstand aan het lichaam en bevordert de gezondheid zeer. Men bedrijft veel spel en sport. Weliswaar niet zoals men in menig stadion te zien krijgt, waar massa's zich verdringen om een winnaar toe te juichen, maar zij bedrijven allen **zelf** individueel sport op een wijze die men persoonlijk aanspreekt en waarvoor zij ieder zelf een vorm uitvinden. Deze sport bedrijft men naakt. De kleding hoeft niet aan ons lichaam vergroeid te zijn, zodat men het niet meer zonder kan. Geliefd is de Hochgymnastiek.

Een ander aspect van onze cultuur, waartegen zij zich afzetten, is de lucht- en waterverontreiniging. Wat heeft de mens met zijn industriële technische hulpmiddelen en werktuigen gedaan om de aarde nog meer (of juist minder) woonbaar te maken? Heeft hij er een fijn woonhuis van gemaakt of een vies rookhol met gif waaraan onze insecten moeten sterven, waar de vogels verdwijnen, waar bomen worden omgehakt om plaats te maken voor een nieuwe fabrieksschoorsteen. „De enige plaag op aarde is de mens”.

Uiteraard zien de naturalisten ook wel de positieve kanten van onze moderne industrie, maar zij willen ons ervoor behoeden dat wij te ver gaan in onze ijver, het vooral niet te goed willen doen. De prachtige glanzende appel in onze boomgaarden grenst al heel dicht aan het vergif.

Hoofddoel van de naturalisten is het gezond leven. In onze cultuur vindt men het een bewijs voor gezond-zijn wanneer men een hoge gemiddelde leeftijd bereikt. De gemiddelde leeftijd van de Nederlander wordt steeds hoger. Toch gaat de gemiddelde gezondheid achteruit. De gemiddelde gezondheid bijv. van een 20-jarige is heden slechter dan van een 20-jarige uit de vorige eeuw. Men wordt wel oud, maar men wordt al te vaak niet-gezond oud.

De grote naturalist Werner Zimmerman streeft naar een beter evenwicht in de ontwikkeling van het intellect en het lichaam in de opvoeding. Gymnastiek (vooral vrije lichaamsbeweging) en creatieve vakken zijn immers niet zo belangrijk als rekenen en schrijven. De mens streeft eenzijdig naar intellect als levensdoel. Wanneer men maar veel diploma's heeft, dan is men een geslaagd iemand; zo is op het ogenblik onze gangbare opvatting van sukses. Wij zijn te veel alleen gericht op het hoofd (hersenen). De rest van ons lichaam komt minder aan bod.

De naturalist wil ook in het onderwijs meer aandacht vestigen op het individuele. Alle kinderen zijn zo verschillend en zouden best een verschillende benadering verdienen. Men is nog te veel op het gemiddelde kind uit.

In de opvoeding belazeren de ouders hun kinderen vaak te veel. Ze verdraaien de waarheid, vooral op seksueel gebied. De naturalisten zijn dan ook voorstanders van de co-educatie, d.w.z. het opgroeien van de twee geslachten samen zonder taboes. De opvoeding dient in de eerste plaats een zaak te zijn van vader en moeder als ouderpaar. Ook de NVSH is hier voorstander van. Deze openhartige opvoeding hoeft niet de vorm aan te nemen van lesjes. Voorlichting geschiedt vanzelf in het gewone natuurlijke vlak, zonder dat men daar nadruk op legt. Het kind leert vanzelf: zo zijn mannen, zo zijn vrouwen. Dit gebeurt zo op de naturalistenterreinen, omdat men daar is, zoals men is, met anderen samen.

Opvallend is, dat vreemden die voor het eerst op een naturistenterrein komen, helemaal geen drempel hoeven te overschrijden. Het is een kwestie van normen. Een journalist, die in zwembroek een bezoek brengt aan het terrein, voelt zich al gauw vijand van de normen en trekt opgelucht zijn broekje uit. Hoe staat het nu met de seksuele en erotische gevoelens op zo'n naturistenterrein? Men denkt vaak, dat er een sterk erotische sfeer heerst en dat erekties niet zeldzaam zullen zijn. De werkelijkheid is toch anders. Wanneer wij de situatie vergelijken met die van de strip-tease, dan zien wij dat bij laatstgenoemde de erotische sfeer geschapen wordt vooral door de fantasieën en verwachtingen van de toeschouwers. Men verwacht wat men net niet te zien krijgt en daardoor wordt men geprikkeld op een onnatuurlijke wijze. De naakte vrouw op een naturistenterrein heeft haar natuurlijke aantrekkingskracht zeker behouden, maar maakt de sfeer daar niet seksueel-erotisch door. Dit gebeurt pas, wanneer men in gedachten er die sfeer van maakt.

Wat heeft de mens nu aan het kleden gezet?

Het kleine meisje verkleedt zich als een dame. Door de kleren wordt men wat. Kleren maken de man. Zo maakten voor de portretschilder prachtige gewaden en een grote pruik van een lichamelijk ongezond mannetje een Zonnekoning: Louis XIV. Ook het legeruniform, de kleding van koosterlingen, haardracht van hippies, maken van misschien lichamelijk dezelfde mensen verschillende uiterlijke identiteiten. Het is een kwestie van show. Men hoort wel eens de bewering, dat men zich kleedt uit schaamtegevoel. Het is overigens nooit aangetoond, dat er een (natuurlijk) schaamtegevoel bestaat. De schaamte wordt gevestigd op dat deel, waar de samenleving een taboe op legt. Schaamte is een cultureel produkt.

Zo moest men bij de Olympische Spelen in de Griekse oudheid naakt sporten, hetgeen een eerbetoon aan de goden betekende. In onze tijd zou het taboe zijn naakt te sporten „ter ere van de Heer“. In de Middeleeuwen (die men zich preuts en kuis voorstelt) bestond de gewoonte samen naakt te baden op een feest. Daarbij droeg men wel altijd hoofddekseis. Ook op vrome tafelen komen naaktfiguren voor. Zo schilderde Michelangelo oprecht naakt in opdracht van de paus. De mens is kuis geworden door die verrekke 18e-eeuwse reformatie: Calvijn. Hiervan moeten wij ons nog steeds losmaken.

De naturist wil de cultuur en techniek niet afweren, maar men moet deze weten te beheersen en goed weten te gebruiken. Men zoekt zijn plaats tussen de natuur en de cultuur.

Leon de Smet

KOOPS HUWT

Henk Koops is bij verschillende jongerengroepen geen onbekende als spreker over dienstweigeringen. Eerstdaags verlaat hij de burgerdienstplicht en rond de verschijningsdatum van dit blad treedt hij in het huwelijk, zoals dat officieel heet, met Hannie Addink. Proficiat! Hij heeft reeds een woning in Amsterdam gevonden, waar hij gaat werken bij de gemeentelijke dienst voor Sociale Zaken.

ONDERWIJS EN JEUGDWERK

Onder deze titel hield de Moderne Jeugdraad onlangs een studie weekend. Uiteraard waren er de gebruikelijke inleidingen uit beide werkterreinen, groepsdiskussies en konklusies. Van jeugdwerkzijde werd nogal eens het geluid gehoord van: „Als de middelbare scholen via schoolverenigingen allerlei activiteiten in de vrije tijd organiseren, dan treden zij buiten hun eigenlijke terrein, nl. het onderwijs“. Van de zijde van het middelbaar onderwijs

(ander onderwijs was helaas niet aanwezig) werden twee redeneringen daar tegenin gebracht. „De school is een gemeenschap voor velerlei activiteiten en als zij die goed vervult, dan ontstaat bij de leerlingen vanzelf behoefte aan meer en zullen zij zich tot de jeugdorganisaties, sportbonden e.d. wenden“ en „de school kan door middel van allerlei buitenschoolse activiteiten voor de leerlingen een aantrekkelijke zaak worden“. De konklusie die door sommigen uit het jeugd- en jongerenwerk werd getrokken, nl. dat de school op zichzelf een onaantrekkelijke zaak is voor de leerlingen, maar door middel van andere activiteiten aan hun verkocht moet worden, ging de meeste mensen uit het onderwijs te ver.

Een van de voor de jongerenorganisaties belangrijkste konklusies was, dat de onderwijswereld — in het algemeen — weinig of niets weet van jongerengroepen, sportorganisaties en alles wat er op dit terrein te koop is. Nu heeft het weinig zin, zo dachten wij, als alle organisaties alle scholen gaan overspoelen met folders, konvokaties e.d. Wanneer echter, zoals in Amsterdam enkele jaren geleden is gebeurd, de gezamenlijke jeugd- en jongereninstellingen er een handig en up-to-date boekje van maken, dat zowel voor jongeren als voor de mensen in het onderwijs alle belangrijke informatie bundelt, dan zal op den duur dit manko opgeheven zijn. Als men plaatselijk hiertoe zou kunnen komen, dan heeft de M.J.R.-konferentie reeds zijn nut bewezen, maar er zal ongetwijfeld nog wel meer uit de bus kunnen rollen.

MWV

Geef jezelf

REKENSCHAP

**DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
voor wetenschap en cultuur, [dat
een blad wil zijn voor de verdieping
van de humanistische overtuiging.**

Abonnementsprijs f 13,50 per jaar.

Proefnummer op aanvraag

**HUMANISTISCHE STICHTING
SOCRATES
Postbus 114, Utrecht
Giro 58 22 93**

DE VRAAG NAAR DE ZIN

De vraag naar de zin van het leven komt op bij ieder die zijn bestaan niet als iets vanzelfsprekends ervaart; de mens is door en in het bewustzijn aan zichzelf gegeven als probleem: hij loopt zichzelf voor de voeten.

Het is bekend, dat humanisten in het algemeen als hun taak zien:

- a. een zo nauwkeurig mogelijk onderzoek naar het **wezen** (de mogelijkheden) van mens en wereld;
- b. het op zo **onbevooroordeeld** mogelijke wijze opnemen van de resultaten van dit onderzoek in het levenspatroon.

Men dient wel te letten op de noodzakelijke beperking, die deze omschrijving aangeeft met de herhaalde toevoeging van het woordje „mogelijk”. De levenshouding van een waarachtig humanist wordt gekenmerkt door de **mate** van openheid; buitenstaanders doet **dit** reeds aan als „beginselloosheid”. Het humanisme is wezenlijk **ondogmatisch**.

Er zijn vele dingen, waarvan wij werkelijk niets kunnen zeggen, als wij althans onder kennis verstaan: het gaan tot de grond en oorsprong van het onderzochte. In dergelijke gevallen zal men dikwijls aankomen met termen als a priori en postulaat, terwijl minder wijsgerig ingestelden nogal eens zeggen dat het vanuit hun geloof of overtuiging **zus** of **zo** is. Er blijkt dan moeilijk verder te praten.

Een serieuze bezinning op de diepe laag van ons bestaan, die met de zinvraag aan de orde komt, leidt tot steeds minder antwoorden; elk antwoord blijkt een veronderstelling, die in de praktijk zijn (on)waarde zal moeten „bewijzen”.

Elk geloof veronderstelt een diepe zin, een uiteindelijke richting in alle gebeuren, zodat alle dingen medewerken ten goede; het nieuwe Jeruzalem, de heilstaat etc. zal worden bereikt. De ongelovige deelt dit vertrouwen niet; er is geen enkele garantie dan (héél gedeeltelijk) die van onze inspanning. In deze laatste visie is zowel de zin als het verwerkelijken daarvan een zeer persoonlijke zaak. Het menselijk leven is een uitvinding. Dit alles is beslist géén ontkenning van de noodzaak in te haken op de situatie; wél zijn wij in deze visie uiteindelijk zélf degenen, die de aard van de verhouding tot de medemens bepalen.

Ook blijkt het waar, dat hoop doet leven, of omgekeerd: leven doet hopen. Het moet echter (nog) een open vraag blijven of deze hoop als zodanig slechts de **ervaring** (het in menselijke vormen opvangen) is van een dieper gelegen richtingsprincipe. Naar mijn mening begint de vergissing veelal waar deze „verwachting” konkrete uitdrukking vindt in taal en andere symbolen, die dan als verklaringen worden gebruikt in metafysische zin. De gelovige wéét op dit gebied niet méér dan de agnostikus. De laatste doet er goed aan niet te stellen, dat het leven zinloos **is**; hij bekent niet meer of minder dan dat hij het niet **weet**. Voor hém wordt dus de belangrijkste vraag, hoe hij zijn leven zinvol zal maken.

Men komt vaak tot nadenken over de verschijnselen van leven en dood, doordat wij bij onszelf een zekere onvoldaanheid bespeuren over eigen leven en soms ook over het leven in het algemeen; men is echter zelden bereid tot in het diepste na te

gaan wat deze onvoldaanheid betekent: de onlustgevoelens zijn meestal op anderen geprojecteerd. Er is dus een weerstand in de persoon zelf, een neiging om te vluchten voor een eigen besef van onvoldaanheid. De vraag rijst, hoe het komt dat men niet tot in de wortel wil onderzoeken, wát het grondmotief voor deze onvoldaanheid toch is. We ontdekken dan al spoedig dat we er eigenlijk wel weet van hebben wat er op de bodem zal worden gevonden, nl. een grote onzekerheid. Laten wij toegeven bang te zijn voor die onzekerheid! We zijn gewoon ook bang voor onze eigen angst.

Het bevalt ons dus niet te zijn zoals we zijn; we willen anders zijn. Wat willen we echter vóór alles? Een zeker resultaat bereiken. Maar, denken we, dat zal niet worden bereikt, als wij ons niet van tevoren op een of andere manier veilig stellen. Zolang wij dit krampachtig vasthouden, zijn wij niet tot zuiver onderzoek in staat. Ook en vooral niet als het de vraag betreft: wat voor zin heeft het leven?

Als wij vragen naar de bedoeling, de richting van het heelal (het is begrijpelijk en onvermijdelijk, dat deze vraag in ons opkomt), dan willen wij eigen beperktheid en tijdelijkheid negeren, want slechts een totaal-overzicht van de banen uit het verleden en de wegen naar de toekomst zou wellicht tot beantwoording van deze vraag kunnen leiden, althans voor humanisten, die menselijke mogelijkheden als uitgangspunt nemen en geen aanleiding zien om enige zogenaamd „bijzondere openbaring” als gezag hebbend te aanvaarden.

Nu meen ik, dat iedereen wel enigszins beseft, dat het in ons leven allereerst gaat om wat zichzelf genoeg is, zodat wij niet meer behoeven te vragen waartoe het dient. Dát is de eis die wij stellen aan werkelijke liefde, serieuze vriendschap, goede muziek, animerende sport, een „gezellige” avond, etc. etc. Om dit echter te kunnen realiseren moet aan de „primaire” levensbehoeften zijn voldaan en dat zal dan ook de taak van de mens blijven (techniek, politiek, enz.), die noodzakelijkerwijze zorgend bezig is in zijn wereld. Dit alles vooronderstelt een bemoeienis die gericht is op aanvaarding van de uitdaging die het leven stelt, waarbij men zich als deel erkent en als tijdelijk ervaart. Het egoïsme-uit-angst kan soms worden overwonnen door het inzicht-in-de-noodzaak-tot-deelneming aan het avontuur van het leven (risiko en échec zijn dan „normale” gegevens), dat altijd en overal een zaak van gemeenschap is (die eigen eenzaamheid nergens uitsluit).

Russell bracht dit wel enigszins onder woorden: de kunst van het leven is zonder zekerheden te leven zonder door onzekerheid te worden verlamd. Een negatieve houding blijft echter onmogelijk; de ander en het andere worden uitgewist in vernedering en vernietiging. In het laatste geval moest kunnen worden nagegaan of diepe bevrediging mogelijk is.

Misschien is er toch zoiets als een menselijke „natuur”, die voor nadere bestudering vatbaar is. Stoelt een gezonde levenshouding op wélbegrepen eigenbelang? Het grondmotief voor onze zedelijkheid zou dan moeten worden gezocht in het welzijn (het zich welbevinden) van de mens. Dit zijn in elk geval vragen die betrekking hebben op het uitgangspunt van het humanisme. Maar dát moet juist im Frage komen!

Een onvermijdelijk probleem levert ons dan ook nog het feit van onze sterfelijkheid. Alle „bewijzen” voor een persoonlijk voortbestaan na de dood gaan terug op een (aanwezige) behoefte tot kontinuering en kwaliteitsverbetering van het bestaan; waarschijnlijk speelt ook de angst voor het onbekende een belangrijke rol. Het is na al het voorgaande wel duidelijk, dat ik de opvatting over het hiernamaals etc. als evenzovele misvattingen zie; deze konkretisering zijn gebrekkige uitdrukkingen van

onze diepste wensen, waarop hun „geldigheid” ook slechts berust. Wel kan worden erkend, dat het streven naar toenemende kwaliteit van eigen eindig leven voor velen niet los te maken valt van een zekere overdracht op de medemens en de nakomeling. De voortplantingsdaad bijv. houdt voor de bewust levende mens ook in de keuze voor de continuïteit van het bestaan.

Levensbevestiging heeft voor schrijver dezes geen persoonlijke onsterfelijkheid nodig; zedelijke verantwoordelijkheid en moed blijken het te kunnen stellen zonder het uitzicht op een eeuwige gelukzaligheid. Ook hier zien wij gelovigen ten offer vallen aan hun drang naar het absolute, en proberen deze uiteindelijk de wereld in overeenstemming te brengen met hun ego-beleving; de dood is dan ook volgens Paulus door de zonde in de wereld gekomen, dus eigenlijk het gevolg van een vergissing.

De humanist aanvaardt het als een eis voor zichzelf en anderen, de illusies over onze toestand op te geven, maar wij moeten bedenken, dat dit de eis is, een toestand op te heffen die illusies nodig heeft. De vraag kan worden gesteld of wij misschien op deze wijze bezig zijn het proces van bewustwording te humaniseren, dat wil zeggen: er een voor de mens optimale zingeving aan te verlenen.

(Na een uitzending over India had iemand het gevoel dat er in zijn omgeving honger werd geleden. Z'n slaperige huisgenoten beweerden, haastig, dat het bedtijd werd. Welterusten, of niet?) Ten aanzien van de uiteindelijke grond van het bestaan zijn alle antwoorden onvolkomen en dus inadekwaat. Zelfs als niets te duiden, te verklaren zou overblijven, blijkt wellicht dat wij oorsprong (?) en bestemming (?) niet hebben begrepen: we werken antropomorfisch wel met de begrippen oorzaak en doel, maar valt er meer waar te nemen dan coincidentie (het samen optreden van gebeurtenissen)?

Dit alles wil niet zeggen, dat wij ons kunnen onttrekken aan de vraag naar de zin. Door het bewust-zijn immers zijn wij gevallen uit het zijn; door het „weten-van” raakten wij aanvankelijk vreemd van de werkelijkheid. De zinsvraag is een zijnsvraag. De aard van het zijnde op zich en voor ons, het wézen van het zijn dat wij ook zelf zijn, wordt met deze vraag aan de orde gesteld. Hiermee raken we ook tot de onmogelijke mogelijkheid van de ik-ander-verhouding, waarmee het vraagstuk de passende dimensie heeft gekregen, nl. die van de religie. De God-is-dood theologen en de moderne atheïsten kunnen elkaar waarschijnlijk vruchtbaar ontmoeten.

Hoewel een formuleerbare zin niet voor handen blijkt, kan men het leven toch als zinvol ervaren. Ook hebben tal van beslissingen een aanwijsbare zin voor hem (hen) die het betreft, maar deze kenbare zin is even voorbijgaand als het persoonlijk leven en al wat bestaat. Ik heb reeds aangegeven, dat voor de bewuste mens steeds weer (meer) aanleiding is tot het zoeken naar de eventuele motivatie achter deze (bewuste) motieven.

Tenslotte. Geluk is een ervaringsbegrip; sommigen maken zich blij met een dode mus, zoals het spreekwoord zegt. Brengen wij intensiteit en veel omvattendheid, kortom de kwaliteit van het geluk mede in het geding, dan is er mijns inziens blijdschap mogelijk zonder begoochelende hoop. Het leven hoeft waarschijnlijk niet in het minst een schrale en verschaalde zaak te zijn. Als men er behoefte aan heeft, zou men bevrediging (in welk opzicht ook) de zin van het leven kunnen noemen. Wij moeten hier echter voorzichtig zijn, want de vraag of het bestaande in zijn totaliteit zin heeft, is helaas maar al te vaak een poging om de hele werkelijkheid te herleiden tot één van haar aspecten. Interessanter is het stellen van een tegen-totaal (het grensbegrip God, Omega of wát ook), dat juist als zodanig (nog?) onkenbaar is.

Voor de lezer die een wat duizelig gevoel (althans als hij niet reeds hogerop het woordje „te moeilijk” van stal gehaald heeft), spreek ik het vermoeden uit, dat de mens toch vleugels heeft. Wij leven nog. Soms kan een mens met enig recht zeggen:

en het wordt opgemerkt.

Arjen Struik

HET JOODSE DENKEN EN WIJ

De Christelijke kerken laten steeds meer vallen van hun kultus en liturgie, ze richten zich op de dienst aan de mens. In humanistische kringen en ook binnen het Christendom wordt deze ontwikkeling veelal gezien als een „humanisering”, er vindt immers een herwaardering plaats van Jezus Christus als mens, als voorbeeld voor alle mensen. Zijn betekenis als Gods Zoon neemt af, naarmate het bestaan van God zelf meer wordt aangevochten!

Het Jodendom, dat Jezus nooit als Gods Zoon heeft erkend en zich slechts op de Tenach, het Oude Testament, beroept, beschouwt de gang van zaken in de Christelijke theologie echter eerder als een terugvallen op het oorspronkelijke Joodse bijbelse denken. Het Joodse mens- en wereldbeeld blijkt inderdaad veel meer „humanistische” trekken te vertonen, dan wij in de Christelijke beschouwingswijze kunnen terugvinden.

Vanzelfsprekend kent de Joodse theologie de relatie tussen God en de mens, de **openbaring**, het ont-dekken van Gods bedoelingen. Deze openbaring is letterlijk „openbaar”, dus voor ieder toegankelijk, mits hij bereid is de weg van zijn voorgangers te volgen. Toch kan men **alleen Gods Woord** leren kennen; de Jood ontkent, dat het mogelijk zou zijn **Gods Wezen** te begrijpen! Vandaar het belang, dat gehecht wordt aan de verschillende benamingen van God: Elohiem, de schepper van hemel en aarde, en Jahweh, de sprekende God.

In de figuur zien we ook de relaties tussen God en de wereld (schepping) en tussen de mens en de wereld (verlossing) aangegeven.

De **schepping** is **niet af**, in de Joodse gedachtengang. Ze is nog steeds in beweging en: de mens dient als partner Gods de wereld te verlossen!

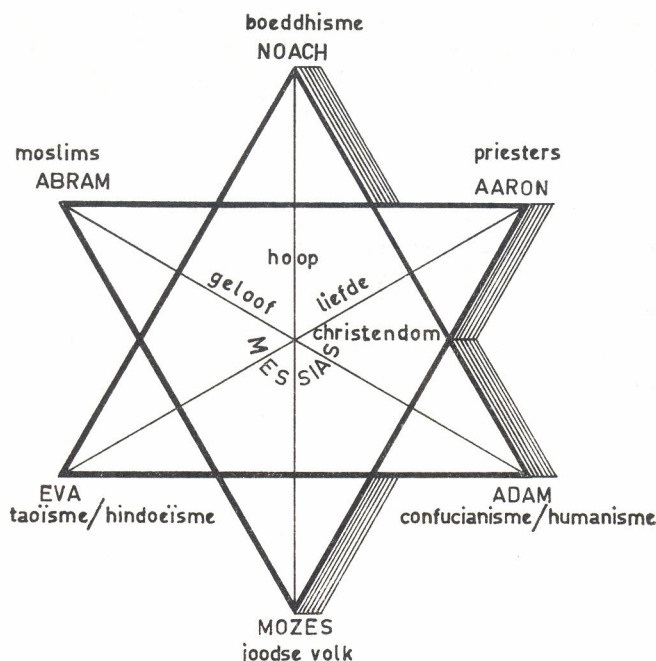
De **verlossing** houdt in: voltooiing van de wereld en opheffing van het kwaad. Dit legt er dus de volle nadruk op, dat **de taak van de mens in de wereld ligt!**

In het Christendom heeft de Kerk altijd een centrale plaats gehad, samenhangend met het karakter van een besloten gemeenschap. De ontkerkelijking is voor het Jodendom daarentegen een van de voornaamste opdrachten van de Kerk. Evenals voor Israël, het Joodse volk, is het de taak van de Kerk zich op te heffen en op te gaan in een volkerengemeenschap. „Er bestaat geen andere weg tot God dan via de dienst aan de naaste”.

Maar als de taak van de mens in de wereld ligt, waarom zijn vele Joden dan naar het land Israël teruggekeerd? Aan het antwoord op deze vraag ligt een typisch Joodse gedachte ten grondslag: **Het bijzondere gaat vooraf aan het algemene.**

Het is niet mogelijk het algemene te kennen, als we niet eerst het bijzondere kennen. Deze gedachte, die ook in het existencialisme meespeelt, wordt in alle situaties vooropgesteld.

Israël is één land, dat als voorbeeld, als proefstation voor de gehele wereld dient. Hier worden alle problemen van onze tijd

in het klein opgelost. (Het samengaan van kommunisme en kapitalisme, de eenheid van de rassen en godsdiensten.) Vooral in de **zeven Verbonden** komt de verhouding tussen bijzonder en algemeen tot uiting. Aan het begin van elk verbond staat één bepaalde mens, als voorbeeld voor de anderen. In de Davidsster worden de verbonden als volgt uitgebeeld:

De drie natuurlijke verbonden:

Adam voor de minerale wereld, symbool: de aarde.

Eva voor het leven, symbool: de boom des levens.

Noach voor alle levende zielen, symbool: de ark.

De drie geestelijke verbonden:

Abram van het land, symbool: het beloofde land.

Aaron van de priesters, symbool: de amandelboom.

Mozes van het hele Joodse volk, symbool: de ark van het verbond.

Het zevende, het **Messiaanse verbond**, dat de andere verbonden samenvat, staat in het middelpunt van de drie diagonalen: Adam-Abram (geloof), Eva-Aaron (liefde) en Mozes-Noach (hoop).

Als men vanuit het Jodendom een gesprek met andere religies wil voeren, dan probeert men dat in de verbonden te plaatsen. Zo geschiedt het gesprek met het Confucianisme vanuit het Adamitisch verbond, omdat hierbij het centrale begrip „jen” (menselijkheid) is. Daarentegen vindt het gesprek met Moslims plaats vanuit het verbond met Abram, de Vader van het geloof, immers het woord „Islam” betekent „geloof”.

Wat is nu het bijzondere in de houding van het Jodendom tegenover de andere religies? Dat is, dat het zich **niet op het gelijk-hebben instelt**. Het erkent de rechtvaardiging van Boeddhisme, Hindoeïsme en Taoïsme en wil zich er ook niet boven plaatsen.

Het tracht het wezenlijke van het Jodendom duidelijk te maken en luisterend te verstaan **wat men van de ander kan leren**. Zo beseft de Jood bijvoorbeeld ten volle, dat de Boeddhist in de eerbied voor het leven verder gevorderd is dan de meeste Joden. En in het Confucianisme (en in zeker opzicht ook in het humanisme) erkent hij veelal een zuiverder begrip van de mens, dan de openbaringsgeloven naar voren brengen.

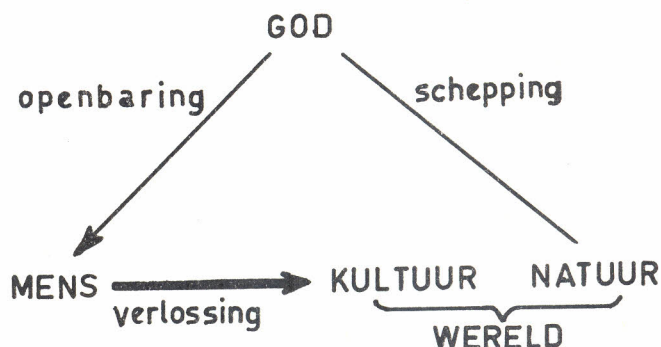
In deze **bijzondere relatie tot de verschillende religies** bezit in

Joodse ogen elk volk en elke religie een eigen verbondsoverdracht. Het vervullen daarvan is nodig om de aarde bewoonbaar te maken (en het Messiaanse Rijk voor te bereiden).

Die opdracht is dan voor Israël, het Joodse volk: de „tsedaka”, de gerechtigheid; voor het Christendom is het de „naastenliefde” en de kultus, liturgie of wat dan ook is daarbij onbelangrijk.

Als we ons er rekenschap van geven, dat deze Joodse opvattingen tientallen eeuwen geleden al een denkwijze vertegenwoordigden, die nú met de term „inklusief denken” wordt aangeduid, dan moeten wij, als humanisten, erkennen dat voor ons enige bescheidenheid bij het hanteren van het begrip „verdraagzaamheid” wel op zijn plaats is!

Fred Mos, Nijmegen

GEGEVENS-GOD

Helder denken, niet laten beïnvloeden door nutteloze bijkomstigheden, niets doet nu ter zake. Alles is waar, alles is een onderdeel van het gegeven.

Geboren 14-10-'46.

Geleefd in een roes, geleefd zonder de gave alles te zien, niets was zo belangrijk als die roes, waarvan nu het einde voelbaar wordt, met een lugubere snelheid. Wereld van bedrog, ochtendziekte, ruzie-achtige verhoudingen vader-zoon, zware shag en zwarte koffie, abstrakt begrip van eenzaamheid, vloeken op god en bijbel, zinloze strijd

tegen moraal, niets is meer belangrijk, het einde nadert. Ik loop door de straat en kijk, kijk terwijl het zonlicht in mijn ogen priemt, kijk hoe ze lopen, snel, langzaam, in gedachten verzonken. Ieder mens is een onderdeel van jezelf. Je loopt en kijkt hoe of je loopt, de ander ben ik, ik ben de oude man, de moeder, het spelende kind, ik ben iedereen. Ik lach tegen het spelende kind, stink uit mijn strot naar drank, vloek tegen de fruitstelende jongen, scheld tegen de vloekende koopman.

Ik ben god die naar me kijkt.

De wekker loopt af, ik spring uit bed, maak met de toppen van mijn vingers mijn ogen en mijn haar nat, en loop de trap af.

Het begint.

Ik kijk naar mezelf als ik mijn jas pak, naar buiten ren en in het zonlicht staar.

Dan wordt het snel donker, waanzinnig van angst tracht ik het tegen te houden. Uit het donker komen ze aan, de gedaanten, vormloos, maar met zulk een scherpte, dat ik nog steeds weet dat ik het ben die daar loopt.

ONDERWIJS PROBLEEM

Zitten blijven wordt door kinderen ondergaan als een grote schande, door een of andere oorzaak is het kind achtergebleven bij het gemiddelde van de klas en blijft zitten; zijn leeftijdsgenootjes, zijn vriendjes gaan een klas hoger en ineens zit hij of zij in een klas met kinderen die een jaar in ontwikkeling achter zijn. Op de lagere schoolleeftijd is het verschil van een jaar vrij groot, bovendien is het meestal zo, dat het kind is blijven zitten op 2 of 3 vakken, de overige, waar het wel kon meekomen, moet het nu echter ook opnieuw doorwerken; een logisch gevolg is dan dat de aandacht hiervoor verslapt, zodat het volgend jaar, wanneer het kind wel overgaat, de aansluiting op deze vakken wordt gemist, de interesse vermindert, want de vakken, waarvoor het een onvoldoende had, zijn ook niet bevorderlijk voor zijn interesse. Zo zijn aan dit zitten blijven vele ernstige nadelen verbonden, waaraan degenen die hierover beslissen wel eens te gemakkelijk voorbij gaan. Ook het hantieren van gemiddelden is een zeer willekeurige maatstaf, want op welke manier moet bijvoorbeeld worden vastgesteld, met welk cijfer een zin als: „De baker bakt zein broot” moet worden beoordeeld. Men krijgt hiervoor een 7 (3 fouten, $10 - 3 = 7$) of een 4 ($2/5$ van de woorden goed geschreven, $2/5$ van de $10 = 4$), dit is natuurlijk een absurd voorbeeld, de onderwijzer gaat uit van het gemiddelde van wat zijn klas presteert, dit is echter een zeer subjectieve maatstaf. Het gevolg van het hanteren van gemiddelden is dat 50 % van de klas een 6 of 7 krijgt, 25 % een hoger cijfer krijgt en 25 % een onvoldoende. Nu zal een kind in bijv. Amstelveen voor een bepaalde prestatie een 4 halen, terwijl een kind op een school in bijv. de Jordaan voor dezelfde prestatie een 6 haalt, omdat het gemiddelde op deze scholen lager ligt; dit is niet degenererend bedoeld voor de school uit de Jordaan, maar hier gaan milieuverschillen meespelen. Kinderen uit een z.g. „betere” buurt worden nu eenmaal thuis vaak beter begeleid, de ouders zijn meestal wat beter ontwikkeld, en de onderwijzers hebben een minder zware taak, omdat de klas vaak gedisciplineerder is; er zitten minder vrijbuiters. Voor sommige kinderen, die slecht leren, wordt gezegd: „dit kind is niet schoolrijp”, dit is een zeer gevaarlijke waanzin. Hier wordt namelijk de zaak omgedraaid, niet het kind moet rijp zijn voor de school, maar de school moet rijp zijn voor het kind. Dit kindrijp zijn van de school moet reeds beginnen bij het kleuteronderwijs, maar is vooral belangrijk bij het basisonderwijs. Het zittenblijversprobleem kan alleen maar worden opgevangen door een school te creëren zonder overgang, dus ook zonder zittenblijvers. Hiervoor is het nodig, dat niet de hele klas met gelijk tempo werkt, maar dat een groepsgewijze differentiatie ontstaat, waarbij een kind met verschillende vakken op een verschillend nivo onderwezen kan worden, zodat de klas per vak in 3 of 4 groepen uiteenvalt. De vorderingen van iedere leerling kunnen worden afgemeten aan objectieve schooltoetsen (schoolvorderingentests), die door een commissie van deskundigen landelijk vastgesteld worden en in ieder geval regelmatig worden herzien. Hiervoor is het nodig, dat er een grotere eenvormigheid in het leermateriaal komt; men moet niet kiezen uit wat er wordt aangeboden, maar men moet het beste zoeken, want er te krijgen is. Ook dit kan een taak zijn voor bovengenoemde commissie.

Door het invoeren van differentiatie en schooltoetsen wordt met-

een aangegeven in welke richting het kind zich verder kan ontwikkelen en welk een vervolgonderwijs het moet gaan volgen. Hiermee wordt de „grote gok” door de ouders na de 6de klas vermeden. Het invoeren van de schooltoetsen heeft ook het voordeel dat zij tegelijkertijd een toets zijn voor de kennis en de kunde van de betreffende onderwijzers. Er zullen ook plaatselijk school-adviescommissies moeten worden opgericht; een soort ouderkommissies, maar dan voor alle openbare en bijzondere scholen in een plaats of stadswijk, de rivaliteit tussen openbaar en bijzonder onderwijs zal dus moeten veranderen in een vorm van samenwerking, dit in het belang van het kind. Want bij dit alles staat het belang van het kind voorop, en op deze manier kan men voorkomen dat nodeloos talenten verloren gaan. Er zal echter nog veel meer moeten gebeuren dan hierboven beschreven, b.v. medezeggenschap van leerlingen (ook kinderen van 6 en 7 jaar), begeleiding door deskundigen als psychologen en pedagogen enz. enz. Wat nodig is voor ons basisonderwijs, is een soort super-mammoetwet, maar dan een, waarin geen politieke, kerkelijke, of andere groepsbelangen meespelen.

Cees Snijder

GEGEVENS-GOD

Daar ga ik weer,
weer ben ik de man
de vrouw,
het kind,
Ik ben iedereen, Ik ben niemand.

TAB

het juist geboren
en het dan gestorven zijn;

daarbinnen
het experiment met de
veel gewijzigde tongzoen
tussen meubelen en muziek,

met vage gesprekken over bloemen
en de donzen bijen;
onder trossen liefde in de vijvers
en maan gezichten in de pupillen

:

een zonder veel wijsheid
vallen door het leven,
een dapper deinen op het hete
geklop van bloedvaten.

liefde

het olifantenbegrip liefde
in meer ijle bewoordingen weergegeven:

in huizen wonen of
kinderen wiegen vooral,
in steeds ruimere huizen wonen
en samen op spaarsystemen inschrijven;

dan soms niet te vaak
als er tijd ligt:
het achterhalen van nog wat
eeuwigs tussen elkaar.

Hans van Weely

toeristisch universum

Een zomer,
aan hooggestemde spieren gehangen;
het dekor doorstoofd
met zacht bloesemende vruchten;
en die tinten,
als voorspelde herfst op een doorweekt hart:
bloed over de purperen stroom.

Dorpsgekwaak van roestige lieden,
het bedruipt zichzelf, week en laaghartig;
en aarzelend traden we,
de pupillen nodigend herkenkend ook,
in de heksenkring van toeristische dansen.

Tegen de riffen (gebakken spons
gedrukt uit de maag van het gestorven dier),
een dooraderde bodem van
verdriet in de betraande kiezels;
overigens ook
vermiste vissen, schelpen, verkalkt wrakhout.

Hans van Weely

woord van de week

orgaan van de
humanistische luisterkring

verschijnt wekelijks

abonnement: f 7,50 per jaar

administratie: postbus 114
te utrecht

tel.: 030-24641, postgiro 58

soepel memoriaal

Toen de tijd
nog ontspannen leek,
en ik ontroering
in je vond
en van je stal;

toen er nog alleen verlangen
en simpel hartstocht was,
en gisteren een
ver verleden en
morgen een lange tijd
voor de boeg;

toen wij aan de namen
van de dingen nog durfden

en toen daarna
het vuur verdampt,
het spel verdroomd was;

en ik niet meer
voor je knielen kon,

en jij niet meer bloosde.

Hans van Weely

m & w

Abonneert u op

MENS EN WERELD

het 14-daags orgaan
van het Humanistisch Verbond.

Redactie en administratie:
Oudegracht 152, Utrecht.
Giro 30.49.60 t.n.v.
het Humanistisch Verbond
te Utrecht.

Abonnementsprijs f 9,50 per jaar

TER INFORMATIE

Een H.J.G. in Amsterdam schept verplichtingen, want veel buitenlanders, die naar Nederland komen, gaan naar Amsterdam. Zo kon het gebeuren dat men er op 24 februari jl. 's avonds een kleine vijftig Belgen op bezoek had. Het waren leden van de W.M.O., de Werkgemeenschap voor de Moraal, een jeugdbeweging op vrijzinnig (dat wil in België zeggen buitenkerkelijk) humanistische basis, die enkele jaren actief is in Vlaanderen. De verschillende kernen worden gevormd door de leerlingen van het moraalonderwijs, maar voor wat betreft de activiteiten buiten de school kunnen ook anderen lid worden. De leiding rust voor het grootste deel bij leraren in het vak zedenleer.

Ten behoeve van de gasten werd een geanimeerde kauserie gehouden over oud en nieuw Amsterdam met dia's door de heer J. Weggelaar. Verder waren er enkele — korte — toespraken, er werd gezongen en gedanst. Veel onderling contact, dat ook na deze avond werd voortgezet. Een geslaagde avond voor Amsterdammers en Belgen.

De **Beverwijkse Jongerengroep** heeft bij kaarslicht jazzplaten gedraaid. Ook luisterde men naar liedjes van Boudewijn de Groot waarbij de indrukken met de tekenstift werden vastgelegd. Verder, zo luiden de berichten, „dansten en kletsten we wat, kortom het beviel ons zo goed dat we de volgende keer weer komen om te luisteren naar een bespreking van het boek „Karakter” van Bordewijk, te kijken naar abstracte dia's en natuurlijk om te praten”. Ook de daarop volgende bijeenkomst is al vastgesteld. Dan gaat het over „De moderne ontwikkeling in de Katholieke kerk”. En dat allemaal in Beverwijk (zie voor het adres op de lijst op de achterzijde van dit tijdschrift).

De **H.J.G.-Rotterdam** is niet te stuiten. Na het honderdste lid te hebben ingeschreven en een formidabele begroting te hebben goedgekeurd, zijn de van tijd tot tijd verschijnende konvo's omgezet in een mededelingenblad. Hiermee probeert men een grotere band te scheppen tussen leden en vereniging. Het bestuur acht het namelijk van belang, dat ook als men een paar maal niet komt men toch weet wat er gaande is in de klub.

Uit het jaarverslag van de Verbondsgemeenschap Zeeuws-Vlaanderen lazen we het volgende over de jongeren in **Terneuzen**: „Meer muziek zat er in de jongerengespreksgroep, waar tijdens het afgelopen jaar over een reeks van onderwerpen van gedachten werd gewisseld. Uit deze jongerengroep is een toeneel-, cq. kabaretgroep ontstaan, genaamd 'Komma'.”

Wederom verscheen er een „Kelderblom”, het orgaan van de **Utrechtse jongerengroep** met o.m. een verslag van een avond met de voorzitter van de naturistenvereniging Zon en Leven. Door het inspirerende betoog en de ongetwijfeld levendige discussie is er een afspraak gemaakt, dat belangstellenden een bezoekje kunnen afleggen aan het naturistenterrein in Utrecht. Steeds meer schijnt het zonnetje door te breken in het leven van de Utrechtse groep.

Overigens heeft men daar behalve een bestuurssekretaris thans ook een aktie-sekretaris. Een taakomschrijving volgt later, kan in kort bestek niet worden gegeven, daar het — volgens de Kelderblom — een ingewikkelde zaak is.

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad „Libertijn” over 1968.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Datum, Handtekening

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad „Libertijn” over 1968.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Datum, Handtekening

adressen

Het is van belang dat men deze lijst vergelijkt met de vorige, gezien de vele wijzigingen en aanvullingen.

HUMANISTISCHE JONGERENGROEPEN, JONGEREN- GESPREKSGROEPEN e.d.

(Sekretariaten of jongerencontactpersonen — CP)

Alkmaar	CP: mevr. G. de Kroon, C. de Bourbonstraat 19
Almelo	CP: mej. B. Takens, Hagedoorstraat 20
Amersfoort	CP: J. van Halm, Tuinstraat 22
Amstelveen/ Buitenveldert	Secr.: mej. M. Polderman, Rentmeesterslaan 80,
Amsterdam	Amstelveen
Apeldoorn	Secr.: F. Eckhard, Lorentzlaan 57
Arnhem	Secr.: mej. H. J. Vos, P. Saenredamstraat 185
Beverwijk	CP: mevr. M. E. Brons, Rietganssingel 31, Velp
Eindhoven	Secr.: mevr. W. C. H. Geutskens, H. Burgerstr. 35
Gorinchem	Secr.: Hanneke Zijlstra, Rielseweg 3
Den Haag	CP: M. J. Engelvaart, Pr. Bernhardstraat 11
Den Helder	Secr.: mevr. M. v. d. Wal, Wezelrade 336
Haarlem	CP: A. A. Rüeck, Duinweg 43, Huisduinen
Hengelo (O.)	CP: B. N. Binnendijk, Rijksstraatweg 278
Hilversum	CP: H. Schanssema, Warmelostraat 30
Laren (N.H.)	CP: mevr. W. de Vries, Adm. de Ruyterlaan 148
Leeuwarden	CP: mevr. A. Samama, Houtweg 11
Leiden	CP: dhr. Visser, Gounodstraat 12
Nijmegen	CP: J. L. Martens, Gr. J. v. Stolberglaan 340,
Oss	Leidschendam
Rotterdam	CP: F. M. Mos, Hertogstraat 45
Steenwijk	CP: F. P. Bohlmeijer, Kuipers Rietbergstraat 224
Terneuzen	Secr.: mevr. J. Langhorst, Van Beethovenln 289,
Utrecht	Maassluis
Zaandam	CP: M. Kiers, Olde Wheemestraat 1
Zeist	CP: P. Verhelst, Brederostraat 13
Zwolle	Secr.: L. J. de Smet, Jadelaan 32
	CP: mevr. H. Gombert, Twiskenweg 13
	CP: mej. C. den Os, Huis ter Wege, Huis ter
	Heide
	CP: mej. A. Lutje Schipholt, Heinoseweg 26,
	Dalfsen

HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING (sekretariaten)

Hoofdbestuur: mej. S. Faber, Diaconessenhuis, v. Riebeeckweg 212, Hilversum

Arnhem:	mej. Ch. Perdeck, Sweelincklaan 56
Assen:	D. Coert, Anreperstraat 113a
Eindhoven:	mej. E. Zwaan, Gestelsestraat 156
Den Haag:	H. Sleetboom, Regentesselaan 84
Hilversum:	mej. C. Calo, Godelindeweg 4
Leiden:	mej. J. Boot, Steengarde 4, Leiderdorp
Zwolle:	J. v. d. Hout, Veldweg 4, Hattem

STUDENTENVERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG 'SOCRATES' (ab-actiaten)

Hoofdbestuur: Druivenstraat 14, Leiden

afd. Amsterdam:	Wenckenbachstraat 70, Velsen-N (post: B'wijk)
afd. Delft:	postbus 228
afd. Groningen:	p/a Lorentzstr. 13a
afd. Leiden:	postbus 334
afd. Utrecht:	Jan van Riebeeckstraat 5 bis a

Met het voorbehoud dat er inmiddels zijn gewijzigd, vervallen of nieuwe bijgekomen. Wijzigingen en aanvullingen worden gaarne ontvangen door: secr. werkgroep J. & J., Postbus 114, Utrecht.

redactie Libertijn

W. Barentszstraat 57

UTRECHT

Frankeren
als drukwerk

redactie Libertijn

W. Barentszstraat 57

UTRECHT

Frankeren
als drukwerk